

The Process of Decentralization as a Factor in the Development of Local Self-Government

UDC: 342.25

DOI: 10.15421/172274

Kobets YuliiaPh.D., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0001-9492-6119>, kobec.yu@ukr.net*Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine)*

Abstract

The development of modern state institutions in the countries of the world community creates an increasing number of conditions, as an integral part of every society, for the functioning and integration of democratic principles. If we consider democracy in terms of administrative structures, then the most effective implementation of the fundamental democratic principles will be at the level of administrative-territorial - the most accessible to citizens. In this sense, the fulcrum of direct democracy should be understood as local self-government bodies as an opportunity to establish interaction between local authorities and the public.

The purpose of the article is to find out the impact the processes of decentralization in the context of the formation of the local self-government institute in Ukraine and in view of the international standards of the local self-government institutes.

The results of the study established that there are three main models of decentralization, which have a fundamental impact on the formation of the institution of local self-government. It has been studied that among them there are three basic models - political, administrative, fiscal.

The specifics of political decentralization are substantiated, which is understood first of all as the transfer of powers to governing bodies hierarchically lower than the central one, and at the same time the consolidated development and implementation of strategic policy with the inclusion interested persons.

The conclusions prove that the form of delegation of management authority is the most important, but for the greatest efficiency and a qualitative result, a complex of political, administrative, and financial decentralization should be applied.

Keywords: administrative reform, power, civil society, decentralization, local self-government, territorial community

Citation: Kobets, Yu. (2022). The Process of Decentralization as a Factor in the Development of Local Self-Government. *Grani*, 25(6), 85-91. <https://doi.org/10.15421/172274>

Процес децентралізації як фактор розвитку місцевого самоврядування

Кобець Юлія*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)*

Анотація

Розвиток сучасних державних інституцій у країнах світового співтовариства створює все більше умов для функціонування та інтеграції демократичних принципів як невід'ємної складової кожного суспільства. Якщо розглядати демократію у розрізі управлінських структур, найбільш ефективним втілення засадничих демократичних принципів є децентралізація на адміністративно-територіальному рівні – найбільш доступному для громадян.

В цьому значенні опорною точкою безпосередньої демократії слід розуміти органи місцевого самоврядування як можливість налагодження взаємодії влади місцевого рівня та громадськості.

Мета статті – з'ясувати вплив процесів децентралізації на формування інституту місцевого самоврядування в Україні та з огляду на міжнародні стандарти інститутів місцевого самоврядування.

В результатах дослідження встановлено, що існує три основні моделі децентралізації, які мають суттєвий вплив на формування інституту місцевого самоврядування. Досліджено, що базовими серед них є три – політична, адміністративна, фінансова.

Обґрунтовано особливості саме політичної децентралізації, яка розуміється найперше як трансферт повноважень владними органами управління, ієрархічно нижчими від центрального та водночас як консолідована розробка і втілення стратегічної політики із долученням зацікавлених осіб.

У висновках доведено, що найвагомішою є форма делегування управлінських повноважень, але для найбільшої ефективності та якісного результату слід застосовувати комплекс політичної, адміністративної та фінансової децентралізації.

Ключові слова: адміністративна реформа, влада, громадянське суспільство, децентралізація, місцеве самоврядування, територіальна громада

Цитування: Кобець Ю. Процес децентралізації як фактор розвитку місцевого самоврядування. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2022. Том 25. №6. С. 85-91. <https://doi.org/10.15421/172274>

Вступ. Досвід становлення та удосконалення інституту місцевого самоврядування, напрацьований європейськими країнами, є свідченням переоцінки значення владних установ та колосальної зміни управлінської парадигми. Більша частина країн, що входять до складу Європейського союзу, характеризуються посиленням ролі субнаціональних рівнів управління протягом другої половини XX століття. Процеси реформування вже завершені та успішно працюють у більшості північноєвропейських країн, країн центрально-східної Європи, а наприкінці 90-их років XX століття – на початку XXI століття становлення локального рівня управління як укорінення демократичних принципів відбулось у ряді країн постсоціалістичного табору.

Явище децентралізації набуло значного поширення з середини XX ст., що пояснюється змінами всередині країн, та переходу низки країн у транзитні процеси. Децентралізаційні процеси відіграють важливу роль у становленні та оновленні демократичних принципів, адже виступають каталізатором долучення громадськості до творення державної політики. Крім того, отримання широкого кола функцій для місцевого управління теж спонукає місцеве населення кожної територіальної одиниці на активізацію у вирішенні локальних питань. Проте важливо розуміти, що розподіл функцій та повноважень може і має відбуватись у різних сферах держави, відповідно до наявних факторів розвитку і вже усталених принципів.

Огляд попередніх досліджень і публікацій. В українській політичній науці питання децентралізації здебільшого розглядається у контексті посилення ролі об'єднаних територіальних громад у вирішенні місцевих справ, утім конституційний принцип децентралізації не зводиться лише до місцевого самоврядування, він також включає передачу державою низки повноважень і регіональним органам влади. Зокрема, означена теоретична проблема знайшла своє відображення у працях таких вітчизняних вчених. О. Батанов зосереджує свою увагу на відповідності реформ місцевого самоврядування міжнародним нормам (Батанов, 2017). А. Лелеченко, О. Васильєва, В. Куйбіда, А. Ткачук обґрунтували особливості сучасних децентралізаційних процесів в місцевому самоврядуванні та правові аспекти втілення їх (Лелеченко, Васильєва, Куйбіда, & Ткачук, 2017). В. Нестерович досліджує впровадження децентралізації в контексті конституційно-правових особливостей на різних рівнях функціонування публічно-політичного управління (Нестерович, 2019). В. Федоренко та О. Чернеженко здійснили компаративний аналіз інституту місцевого самоврядування в країнах ЄС, Швейцарії та Україні (Федоренко, & Чернеженко, 2017). Водночас через доволі високий динамізм політичних та громадянських процесів, які пов'язані з утвердженням децентралізації як конституційного

принципу здійснення влади на регіональному та місцевому рівнях, досить багато питань цієї проблеми залишилися не до кінця дослідженими.

Метою дослідження є з'ясувати вплив процесів децентралізації на формування інституту місцевого самоврядування в Україні з огляду на міжнародні стандарти інститутів місцевого самоврядування.

Загалом у науковій літературі є велика кількість дефініцій децентралізації, які з різних аспектів висвітлюють дане поняття. Термін «децентралізація» походить з латинської мови і складається з двох частин: перша частина слова *de* – протиставлення, а друга *centralis* – центральний, тобто протиставлення, послаблення центру. У науковій літературі термін «децентралізація» може вживатись у широкому та вузькому розуміннях. Так, можна говорити загалом про механізм перерозподілу влади і делегування частини функцій з центрального на локальний рівень. Водночас дане поняття можна розглядати як визначену систему взаємовідносин держави та адміністративно-територіальних одиниць нижчого рівня. Словник української мови визначає децентралізацію як певну систему управління, за якої частина функцій від центральної влади делегується органам місцевого самоврядування і означає розширення прав локальних органів управління (Сучасний тлумачний словник, 2017).

В політологічному та управлінському контексті термін «децентралізація» може трактуватись як систему, спрямовану на втілення владних рішень на практиці, які на організаційному чи просторовому рівні не підлягають підпорядкуванню центральній владі. Водночас «децентралізація» розуміється як політичний процес делегування окремих повноважень від центральних органів влади на локальний рівень, метою якого є розв'язання загальнодержавних питань «на місцях» та втілення програм регіонального розвитку.

За визначенням французького професора публічного права Ж. Веделя «суттю децентралізації є передавання прав на прийняття рішень органам влади, які не перебувають в ієрархічному підпорядкуванні центральним органам влади й які обираються зацікавленими громадянами» (Vedel, 2002). Він також наголошує, що надання частини повноважень, які стосуються безпосередньо місцевого рівня, є показником демократичного характеру.

Жан-Поль Фаге, професор політичної економії розвитку, визначає децентралізацію як передачу національним урядом ряду повноважень зі всіма необхідними засобами влади політичного, адміністративного та економічного рівнів на управління органів місцевого самоврядування, які є самостійними суб'єктами в географічних межах або своїх функціональних сферах, закріплених законодавчо (Faguet, 1997).

Вітчизняний вчений І. Грицяк трактує децентралізацію управління як незалежну діяльність

місцевого самоврядування у результаті делегування деяких державних повноважень, процес збільшення кількості функцій та підсилення прав базових одиниць адміністративно-територіального устрою і водночас обмеження функцій відповідного центру (Грицяк, 1996). Також І. Грицяк зазначає, що у такому випадку можна говорити про переформатування державницьких повноважень у повноваження місцеві.

Досліджуючи питання децентралізації, професор Н. Нижник зазначає, що це явище, характерне системі державного управління і зумовлене низкою об'єктивних та суб'єктивних чинників, протиставлення централізованої організації влади. В цьому випадку владні органи нижчого рівня отримують здатність, самостійно вирішувати питання, віднесені до їхньої компетенції (Нижник, 1997).

Одним із загальних трактувань поняття децентралізації є розуміння цього явища як ситуації чи процесу трансферу обов'язків та повноважень надавати суспільні послуги з центральних структур на місцеві, субрегіональні та регіональні управління.

В цьому контексті слід зазначити, що у 1980-х роках вчені виокремлювали відповідні форми і типи розосередження влади. Зокрема, три основні типи децентралізації, які різняться за сферою дії: політична, адміністративна, фінансова. За формою та ступенем розподілу функцій визначають такі форми: деконцентрація, дивестування, делегування, деволюція.

Вище наведені форми притаманні одній із двох моделей децентралізації – моделі «згори-донизу». Науковці характеризують таку модель як перевага центральних органів у способі максимальних контрольних функцій над повноваженнями. Дана модель характерна для унітарних країн і включає трансфер попередньо затверджених центральним керівництвом повноважень до установ державних інституцій нижчого рівня або установ за територіальної організації.

Інша модель відповідно «знизу-догори», проте вона практично зустрічається рідше, адже її суть полягає у наданні пріоритетів суто місцевим потребам і розширенню місцевих автономій, є притаманною для федеративної організації влади.

Форма деконцентрації традиційно вважається найменш радикальною щодо перерозподілу повноважень по владній вертикалі. У буквальному трактуванні це поняття розуміємо як відсутність або скасування концентрації. Більшість дослідників розуміють деконцентрацію початковим етапом до подальших децентралізаційних перетворень, проміжним кроком у сфері перенесення визначеного функціоналу центральної влади.

Деконцентрація передбачає перерозподіл повноважень по владній вертикалі між різними рівнями однієї управлінської системи. Деконцентрація,

проте, не надає більш обширних можливостей саме структурам місцевого самоврядування. Наслідками деконцентрації стане формування міцного місцевого потенціалу, яке буде підпорядковане центральним владним органам. В цьому контексті мається на увазі збереження ієрархічності прямого підпорядкування місцевих державних управлінь центральним владним органам.

Можна виокремити ризики такого розподілу завдань і розцінити їх як пряме втручання держави на місцевий управлінський рівень. Покладаючи частину державницьких завдань «на місця», центральне керівництво посилює контроль над муніципалітетом та посадовими особами (Ladychenko, Gulac, Yemelianenko, Danyliuk, & Kurylo, 2021). До конкретних механізмів деконцентрації частина дослідників відносить регіональні програми, гранти або часткове фінансування, які у своїй сукупності дають регіонам та територіям можливість долучитися до прийняття оптимальних рішень.

Інша форма розосередження управлінських функцій на місцевий рівень називається делегуванням, у буквальному перекладі з латинської – «призначення» або «надсилання». Частина теоретиків визначає делегування як передачу непостійних повноважень та прав управлінським структурам територіального врядування, включаючи додаткові повноваження у напрямі надання публічних послуг зберігаючи контроль держави за виконанням (Аналітична доповідь, 2018).

Головним принципом делегування зазначається трансферт повноважень на прийняття рішень до базового територіального рівня з урахуванням більшої обізнаності муніципальної влади в особливостях проблемних питань та шляхах їх вирішень. Позитивною стороною є відхід від традиційного механізму системного контролю за виконанням делегованих центром вказівок та запровадження групового обговорення і розв'язання питань, що забезпечує адаптаційне підґрунтя до змінних умов (Левченко, Антонова, & Антонов, 2019).

Для успішного делегування повноважень необхідними є певні умови, до яких відносимо взаємну згоду реципієнта та органу, що віддає частину повноважень, закріплену обопільним нормативним актом. Обов'язковими є встановлення часових термінів процесу делегування та виділення відповідного ресурсного забезпечення на втілення нових зобов'язань з правом їх невиконання при відсутності достатнього обсягу тих же ресурсів.

До переваг делегування можна віднести перенесення питань місцевого значення від центральної влади до місцевої, що надає можливість першим зосередитись на стратегічних державницьких питаннях, а останнім – вирішувати власні проблеми по мірі їх виникнення та ситуативно розв'язувати місцеві питання.

Неоднозначно визначається контроль та нагляд за виконанням делегованих функцій з боку центральних органів. З одного боку, постійне відслідковування за рівнем ефективності виконання обов'язків підпорядкованими муніципалітетами є стимулом до підвищення професійної кваліфікації місцевих посадовців та моделює успішність структури загалом.

З іншого боку, делеговані повноваження встановлюють подвійну залежність місцевих управлінь від «центру»: зберігається контроль за діяльністю щодо делегованих повноважень і водночас накладається додаткова відповідальність за розроблені та втілені рішення в межах наданих повноважень.

Менш поширеною, але вартою уваги є помірна адміністративна децентралізація у прояві дивестування. Особливістю є розосередження частки управлінських функцій на громадські організації чи приватні структури відповідної сфери. Така форма притаманна переважно фінансовій сфері країни і здійснюється крізь призму явищ дерегуляції або часткової приватизації.

Дерегуляція передбачає механізм повного припинення або часткового обмеження державних контрольних функцій у веденні бізнесу та приватному підприємницькому секторі. Цілями таких заходів є формування сприятливих та спрощених умов для бізнесової діяльності та створення конкурентоспроможних ринкових відносин.

Істотним компонентом дивестування є приватизація, під якою мається на увазі продаж або інша процедура передачі власності держави чи громади приватній структурі. Такі процеси супроводжуються лібералізацією економіки та демократичним розвитком ринку, оскільки недержавні організації (приватні структури та бізнес –сфера) беруть на себе відповідальність за сталий розвиток економіки.

Загалом процес дерегуляції є досить ефективним для прогресування у підприємницькій діяльності та сприяє зміцненню державної економічної сфери. Проте, для позитивних показників цього процесу необхідною є контролююча діяльність центральної владної структури для узгодження з регуляторною державною політикою та наглядом за господарською сферою.

Четвертим підвидом децентралізації ми розглянемо процес деволуції – дослівно з латинської мови у значення «згортання». Детермінуючи це поняття, вчені найчастіше перелічують відповідальність, прийняття рішень, джерела прибутків та ресурсне забезпечення, які сукупно трансфертуються на місцевий рівень публічного управління (Федоренко, & Чернеженко, 2017).

Децентралізаційні процеси, які перейшли в активну фазу в Європі наприкінці XX століття спрямовані на докорінну переорієнтацію політики

саме на рівень муніципалітетів, де можливість формування горизонтальних взаємодій є на порядок вища. Важливим є усвідомлення того факту, що механізм розв'язання локалізованих проблемних питань та бачення стратегії розвитку місцевості найбільш ефективним буде саме з переданням широкого спектру повноважень місцевим управлінням.

Історично становлення інститут місцевого самоврядування бере початок у багатьох країнах Європи з праформ муніципалітетів – міст-полісів, удільних князівств, графств, герцогств. Чинником, який сприяв поступовому зміцненню місцевих управлінь, можемо визначити урбанізаційні процеси, пов'язані з розвитком міст як центрів торгівлі. Розростання міських громад підсилювалося наданням деяким з них статусу частково суверенних адміністративних одиниць, що можна вважати першоосновою до розвитку місцевого самоврядування.

Згодом, паралельно із заходами реформування центральної влади у країнах Європи локальні управління поступово організовувалися у вигляді адміністративних структур центру. До прикладу, у Великобританії протягом XX століття для органів муніципалітету утвердилося їхнє безпосереднє значення у наданні місцевих послуг у зв'язку з закріпленням позицій центрального уряду країни (Козюра, 2018).

Інститут Відкритого Суспільства, провівши дослідження перебігу децентралізаційних реформ у країнах Балтійської групи та Центрально-Східної Європи, виокремив ключові моменти, на які було першочергово сконцентовано увагу урядами в контексті оновлення муніципального управління. Зокрема, здійснення комплексу реформаційних заходів передбачало розробку і прийняття законодавчої бази та конституційних змін, і структурної організації місцевих органів влади, підсилення місцевої політики шляхом удосконалення методів прийняття рішень та реструктуризації місцевих управлінських організацій.

Також при розробці реформи враховано порядок здійснення управління на місцях та вироблення доступного механізму у сфері надання публічних послуг для населення, сфера фінансового врядування та орієнтування на ринковий розвиток економіки. Базовим принципом процесу децентралізації було визначено перехід від системної влади держави шляхом представництва на місцях до формування системного місцевого управління і відповідно відхід від сильної централізованої держави до сильного інституту громадянського суспільства (Aristovnik, 2012).

Протягом історичного становлення інституту місцевого самоврядування на стадії становлення у сучасному розумінні виокремилися три базові моделі муніципалітетів. Вони у своїй структурі містять

відмінні особливості розвитку, які спричинили формування тих чи інших типів співпраці між місцевими управліннями та представництвами центральної влади держави. Зокрема, англосаксонська модель характеризується автономією муніципалітету на досить високому рівні, значним контролем громадськості. Специфікою даної моделі є відсутність представництва на місцях центральної державної влади та адміністрацій чи державних уповноважених.

Континентальна модель втілюється шляхом компонування державного управління на місцях державно-владними структурами та здійсненням управління місцевого рівня інститутами самоврядування. Різниця у порівнянні з попередньою моделлю полягає в тому, що місцеве врядування не виступає окремою ланкою, а входить до єдиної ієрархічної системи державницького управління. Крім того, місцева влада контролюється спеціальними уповноваженими особами від центральних владних органів та має досить обмежені повноваження (Пігуль, & Люта, 2016).

Третьою формою є модель змішаного місцевого управління, коли залежно від особливостей законодавства виборний орган може являти собою як структуру місцевого управління, так і представництво державної адміністрації. Така характеристика є досить загальною, адже на місцях реальне облаштування взаємодій центральних та місцевих владних органів має свою специфіку, зумовлену юридичними особливостями, відмінностями у історичному та національному становленні.

Але вивчення процесів розосередження влади та зміцнення позицій муніципалітетів у різних країнах Європи все ж дає підстави виокремити загальні децентралізаційні характеристики. В цьому контексті говоримо про здійснення демократизації через підсилення автономії місцевих та регіональних представництв, максимізація ефективного розв'язання місцевих проблем, гарантія свободи шляхом автономізації локальних і регіональних структур (в рамках законодавства). Сюди ж відносимо гарантування різноманітності в культурному, мовному та етнічному напрямках, а також економічну конкурентність між різними рівнями самоврядних органів.

На перетині XX і XXI століть ядро модернізованої системи владних взаємодій сформувала постіндустріальна економіка, що стало результатом інноваційних зрушень та зростання інформаційно-технологічної компоненти у розвитку сучасних суспільств. Такі зміни стали чинником збільшення ефективності управлінських систем, тому бачимо здатність владних суб'єктів опрацювати та застосувати великі обсяги інформації, та інтерпретувати отримані дані в інноваційному управлінському сенсі (Протокол про застосування, 1997).

Поступово такого роду зміни розповсюдились і на сферу публічного врядування, враховуючи

модернізування економіки та підходів до розуміння і побудови державницьких процесів. Зокрема, йдеться про відхід від традиційних приписів бюрократичної моделі управління та виведенню на перший план механізмів самоорганізації громадян та побудови самоврядних керівних систем.

Тому в контексті розвитку та становлення інституту місцевого самоврядування у сучасних демократичних країнах звертаємо увагу на новаторські концепції належного (доброго) врядування та нового публічного управління. Для наведених концепцій характерними є установка на ефективний і масштабний результат публічного керівництва, плюралізм місцевих управлінців та мешканців у виборі першочергових пріоритетів та напрямів розвитку своїх територій, виключне право на ухвалення рішень місцевого значення (Соловійов, 2014).

Модернізовані управлінські концепції також акцентують увагу на делегуванні повноважень керівництву базових адміністративно-територіальних одиниць, балансу розмежування владних функцій по владній вертикалі та горизонталі, сприянню та активізації громадськості участі тощо. Першочерговим пунктом виступає передача функціональних повноважень та обов'язків від центральної державної влади на нижній рівень управлінської ієрархії та включення недержавних організацій до формування та ведення стратегії місцевого розвитку (Пухтецька, 2017).

Висновки. Виокремивши погляди світових дослідників та теоретиків на тлумачення поняття «децентралізація», виконано аналіз основних типів даного явища за критеріями розподілу виконавчого функціоналу та формою розосередження повноважень.

Аналізуючи наведені дефініції, які подають відомі дослідники та наукові джерела, можемо сказати, що децентралізація являє собою явище (дію, процес) передачі (делегування) визначеної частини (низки) повноважень (функцій, можливостей) від центру (державних керівних органів вищого рівня) до периферії (органів місцевої влади базових адміністративно-територіальних одиниць).

Можемо зазначити, що найвагомішою є форма делегування управлінських повноважень, але для найбільшої ефективності та якісного результату слід застосовувати комплекс політичної, адміністративної та фінансової децентралізації.

За результатами багатьох наукових досліджень можемо говорити, що процеси децентралізації та централізації слід розглядати як процеси концентрації або розподілу повноважень, а не тільки у сенсі рівня наближення або відмежування управлінських процесів прийняття рішень до загальнодержавного рівня.

Під політичною децентралізацією розуміється найперше трансферт повноважень владним органам

управління, ієрархічно нижчим від центрального та водночас консолідована розробка і втілення стратегічної політики із долученням зацікавлених осіб.

Активізовані з середини минулого століття процеси децентралізації є свідченням виходу інституту місцевого самоврядування на першочергове місце у внутрішньополітичній сфері держави. Зміни, спрямовані на оптимізацію надання громадянам публічних послуг, залучення населення до розробки

та реалізації місцевої політики і передача вирішення питань локального рівня безпосередньо на місця є свідченням реновації структур управління місцевого значення.

Вимогою до запровадження політичної децентралізації є міцна і юридично унормована законодавча база, конституційне закріплення реформи, утворення локальних політичних одиниць, і надання підтримки громадським інтересам та ініціативам.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Аналітична доповідь від громадськості у форматі Shadow Report. Створення об'єднаних територіальних громад в Україні 2015–2017. (2018). Відновлено з <https://www.slideshare.net/radaprogram/shadow-report-20152017>
- Батанов, О. В. (2017). Концептуальні засади муніципальної реформи в Україні та її міжнародно-правові аспекти. *Муніципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості* (с. 20-25). К.: ТОВ «Підприємство VLEN.EY».
- Грицяк, І. (1996). Місцеве самоврядування України в історії і сучасності. *Вісник УАДУ*, 1, 53-67.
- Козюра, І. В. (2018). Реформування місцевого самоврядування в контексті європейської інтеграції: ретроспективний погляд. *Європейські інтеграційні процеси у XXI столітті: ключові тенденції, основні виклики та нові можливості: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 26-27 березня 2018 р.)* (с. 233-244). Київ: Українська Асоціація Викладачів і Дослідників Європейської Інтеграції.
- Левченко, Н. М., Антонова, Л. В., & Антонов, А. В. (2019). Децентралізація освіти як дієвий сервісний інструмент впливу на розвиток регіонів. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 2. Відновлено з <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1468>. DOI: 10.32702/2307-2156-2019.2.7
- Лелеченко, А. П., Васильєва, О. І., Куйбіда, В. С., & Ткачук, А. Ф. (2017). *Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень*. Київ.
- Нестерович, В.Ф. (2019). Децентралізація як конституційний принцип здійснення публічної влади на регіональному та місцевому рівнях. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*, 3, 47-54.
- Нижник, Н. Р. (1997). *Державне управління в Україні: централізація і децентралізація*. К.: Вид-во УАДУ при Президентові України.
- Пігуль, Н. Г., & Люта, О. В. (2016). Зарубіжний досвід проведення децентралізаційних реформ. *Глобальні та національні проблеми економіки*, 9, 684-688.
- Протокол про застосування принципів субсидіарності та пропорційності. (1997, Жовтень 2). Відновлено з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_641#Text
- Пухтецька, А. (2017). Принципи адміністративного права у країнах Європейського Союзу та в Україні. *Law of Ukraine*, 7.
- Соловійов, В. М. (2014). Новий державний менеджмент: визначення, сутність і генеза поняття. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління*, 1 (1), 80-83.
- Сучасний тлумачний словник української мови. (2017). Торсінг.
- Федоренко, В. Л., & Чернеженко, О. М. (2017). *Конституційні моделі місцевого самоврядування у державах учасниках ЄС, Швейцарії та Україні*. Київ: Ліра.
- Aristovnik, A. (2012). Fiscal Decentralization in Eastern Europe: Trends and Selected Issues. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 5-22.
- Faguet, J.-P. (1997). *Decentralization and Local Government Performance. Technical Consultation on Decentralization (Rome, 16-18 December 1997). Working Group 6: Decentralization and Natural Resources Management*. Centre for Economic Performance and Development Studies Institute, London School of Economics.
- Ladychenko, V., Gulac, O., Yemelianenko, K., Danyliuk, Y., & Kurylo, V. (2021). Ensuring Sustainable Development of Local Self-Government: Foreign Experience for Ukraine. *European Journal of Sustainable Development*, 10(4), 167. <https://doi.org/10.14207/ejsd.2021.v10n4p167>
- Vedel, G. (2002). *Manuel élémentaire de droit constitutionnel*. Paris: Bibliothèque Dalloz.

REFERENCES

- Analytical Report from the Public in the Shadow Report Format. Creation of United Territorial Communities in Ukraine 2015–2017*. (2018). Retrieved from <https://www.slideshare.net/radaprogram/shadow-report-20152017>
- Aristovnik, A. (2012). Fiscal Decentralization in Eastern Europe: Trends and Selected Issues. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 5-22.
- Batanov, O. V. (2017). Conceptual Foundations of Municipal Reform in Ukraine and its International Legal Aspects. *Municipal Reform in the Context of the European Integration of Ukraine: the Position of the Authorities, Scientists, Trade Unions and the Public* (pp. 20-25). K.: LLC "Enterprise VLEN.EY".

- Faguet, J.-P. (1997). *Decentralization and Local Government Performance. Technical Consultation on Decentralization (Rome, 16-18 December 1997). Working Group 6: Decentralization and Natural Resources Management*. Centre for Economic Performance and Development Studies Institute, London School of Economics.
- Fedorenko, V. L., & Chernenchenko, O. M. (2017). *Constitutional Models of Local Self-Government in EU Member States, Switzerland and Ukraine*. Kyiv: Lira, 288.
- Hrytsiak, I. (1996). Local Self-Government of Ukraine in History and Modernity. *Bulletin of the UADU*, 1, 53-67.
- Kozyura, I. V. (2018). Reforming Local Self-Government in the Context of European Integration: a Retrospective View. *European Integration Processes in the 21st Century: Key Trends, Main Challenges and New Opportunities: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (Kyiv, March 26-27, 2018)* (pp. 233-244). Kyiv: Ukrainian Association of Teachers and Researchers of European Integration.
- Ladychenko, V., Gulac, O., Yemelianenko, K., Danyliuk, Y., & Kurylo, V. (2021). Ensuring Sustainable Development of Local Self-Government: Foreign Experience for Ukraine. *European Journal of Sustainable Development*, 10(4), 167. <https://doi.org/10.14207/ejsd.2021.v10n4p167>
- Lelechenko, A. P., Vasyliova, O. I., Kuybida, V. S., & Tkachuk, A. F. (2017). *Local Self-Government in Conditions of Decentralization of Powers*. Kyiv.
- Levchenko, N. M., Antonova, L. V., & Antonov, A. V. (2019). Decentralization of Education as an Effective Service Instrument Influence on Regional Development. *Public Administration: Improvement and Development*, 2. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1468>. DOI: 10.32702/2307-2156-2019.2.7
- Modern explanatory dictionary of the Ukrainian language*. (2017). Thorsing, 672.
- Nesterovych, V. F. (2019). Decentralization as a Constitutional Principle of the Exercise of Public Power at the Regional and Local Levels. *Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, 3, 47-54.
- Nyzhnyk, N. R. (1997). *State Administration in Ukraine: Centralization and Decentralization*. K.: Publishing House of the Ukrainian Academy of Sciences under the President of Ukraine.
- Pigul, N. G., & Lyuta, O. V. (2016). *Foreign Experience of Decentralization Reforms. Global and national problems of economics*, 9, 684-688.
- Protocol on the Application of the Principles of Subsidiarity and Proportionality*. (1997, October 2). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_641#Text
- Pukhtetska, A. (2017). Principles of Administrative Law in the Countries of the European Union and in Ukraine. *Law of Ukraine*, 7.
- Solovyov, V. M. (2014). New Public Management: Definition, Essence and Genesis of the Concept. *Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University. Public administration*, 1 (1), 80-83.
- Vedel, G. (2002). *Manuel élémentaire de droit constitutionnel*. Paris: Bibliothèque Dalloz.